

Oscar Wilde

**SRETNI KRALJEVIĆ
I DRUGE BAJKE**

Izbor iz djela

PRIČE:

Sretni kraljević

Slavuj i ruža

Odani prijatelj

SRETNI KRALJEVIĆ

Visoko iznad grada, na visoku stupu, stajao je kip sretnoga princa. Bio je sav pozlaćen tankim listićima čistoga zlata, oči su mu bile dva sjajna safira, a krupan crven rubin sjao mu se na balčaku.

I zaista su mu se jako divili – Krasan je kao vjetrokaz – primijeti jedan gradski vijećnik koji je želio steći slavu da ima umjetničkoga ukusa – samo nije nipošto tako koristan – nadoveže jer se je pobojavao da ga svijet ne bi smatrao nepraktičnim, a to on zaista nije bio.

– Zašto nisi poput sretnoga princa – pitala je nježna majka maloga sinčića koji je plakao za Mjesecom. Sretni princ i ne sanja da plače za ičim.

– Veselim se što ima ikoga na svijetu tko je posve sretan – mrmrljao je razočarani čovjek gledajući divni kip.

– Baš je kao anđeo – rekoše djeca iz sirotišta kad su izišla iz stolne crkve u skrletnim kabanicama i s čistim bijelim ovratnicima.

– Otkud vi to znate? – reče učitelj matematike – nikada niste vidjeli anđela.

– Ah, jesmo u našim snima – odgovoriše djeca; a učitelj matematike namrštitio se i uzeo jako strogo gledati jer nije odobravao da djeca sanjaju.

Jedne noći poletjela iznad grada mala lastavica. Prijateljice su joj prije šest tjedana otputovale u Egipat, ali ona je zaostala jer se zaljubila u prekrasnu trsku. Srela ju je rano u proljeće kad je letjela niz rijeku za velikom žutom leptiricom i tako se zaniijela za njenim vitkim stasom da je stala i uzela joj govoriti.

– Bih li te ljubila? – reče lastavica koja je voljela govoriti naprečac, a trska joj se duboko poklonila. Tako je ona stala letjeti oko nje, krilima dodirivati vodu i okruživati je srebrnim valićima. To je bilo njezino udvaranje i potrajalo je cijeloga ljeta.

– To je smiješna sklonost – cvrkutale su druge lastavice – trska nema novaca, a previše rođaka – i zaista je rijeka bila puna puncata trske. A kad je došla jesen, odletješe sve lastavice.

Kad su odletjele, ostala ona sama i stala joj dodijavati romantična ljubav. – Ne zna ona razgovarati – reče lastavica – i ja se bojim da nije koketa jer neprestano flertuje s vjetrom.

I zaista, čim vjetar zapuše, trska se dražesno klanjala. – Priznajem da je kućevna – nastavi lasta – ali ja volim putovati, pa bi trebalo da i moja žena voli putovati.

– Hoćeš li sa mnom? – zapita je naposljetku, ali trska odmahne glavom, jer toliko je bila privržena zavičajju.

– Ti si se poigravala sa mnom – vikne lasta. – Ja odlazim k piramidama. Zbogom! – i ona odleti.

Letjela je cio dan, a noću stigla u grad. – Kamo ću svratiti? – reče – valjda se grad pripremio.

Onda opazi kip na visokom stupu.

– Na taj ću kip – uzvikne – krasno je mjesto i mnogo ima svježega zraka. Spustila se dakle baš između stopala sretnoga princa.

– Ja imam zlatnu spavaću sobu – reče potihlo sama sebi kad se ogledala i htjede zaspati; ali baš kad je stavila glavu pod krilo, kanula na nju krupna kap. – Čudna stvar! – klikne lasta – nema na nebu ni oblaka, zvijezde su sasvim jasne i sjajne, a ipak daždi. Zaista je strašna klima u sjevernoj Evropi. Trska je voljela kišu, ali to je bila samo njezina sebičnost.

Onda kane druga kap.

– Što koristi taj kip ako ne može zaštititi od kiše? – reče lasta – moram se ogledati za valjanim dimnjakom – i ona odluči odletjeti.

Ali prije nego što je raskrilila krila, kanula treća kap pa lastavica pogledala gore i spazila... Ah, što je spazila?

Oči sretnoga princa bile su pune suza i suze su mu tekle niz zlatne obraze. Lice mu je na mjesecini bilo tako krasno da se mala lastavica ražalila.

– Tko si ti? – zapita ona.

– Ja sam sretni princ.

– Zašto onda plačeš? – zapita lastavica – sasvim si me smočio.

– Dok sam živio i imao ljudsko srce – odgovori kip – nisam znao što su suze jer sam živio u dvorcu Sans-Souci kamo je tuži zabranjen ulaz. Po danu sam se igrao u vrtu s drugovima, a uvečer sam vodio ples u velikoj dvorani. Oko vrta je bio jako visok zid, ali ja nisam nikada zapitkivao što je za tim zidom jer sve je oko mene bilo tako krasno. Moji su me dvorani zvali sretnim princom i zaista sam bio sretan ako je užitak sreća. Tako sam živio i tako sam umro. A sada, kad sam mrtav, uznijeli su me ovamo u visinu te vidim svu rugobu i svu nevolju u svojem gradu pa iako je moje srce od olova, ipak mora plakati.

– Što, nije od suha zlata – reče lastavica sama sebi. Bila je preuljudna da bi glasno izustila ikakvu osobnu primjedbu.

– Daleko – nastavi kip tihim zvučnim glasom – daleko u maloj uličici ima siromašna kuća. Jedan je prozor otvoren i kroz prozor vidim ženu kako sjedi za stolom. Lice joj je mršavo i jadno a ruke hrapave i crvene, sasvim izbockane od igle, jer ona je švelja. Veze ona pasiflore na svilenu haljinu koju će najdražesnija dvorska gospođica kraljičina obući na skorom dvorskom plesu. U kutu u sobi na postelji leži bolestan njezin mali sinčić. U groznici je i ište naranču. Majka nema ništa da mu da osim vode iz rijeke i on plače. Lasto, lasto, mala lasto, ne bi li joj ponijela rubin iz mojega balčaka? Noge su mi pričvršćene uz to podnožje i ne mogu se pomaknuti.

– Očekuju me u Egiptu – reče lastavica. – Drugarice mi lete amo-tamo iznad Nila i razgovaraju s krupnim cvijećem lotosovim. Ubrzo će krenuti na noćište u grob velikoga kralja. Kralj je tamo u svojem islikanom lijesu. Omotan je žutim platnom i balzamiran travama. Oko vrata mu je lanac od blijedozelena nefrita, a ruke su mu kao uvelo lišće.

– Lasto, lasto, mala lasto – reče princ – ne bi li ostala kod mene jednu noć da budeš glasnik moj? Dječak je tako žedan, a majka tako žalosna.

– Ja baš ne volim dječake – odgovori lasta. – Ljetos sam živjela na rijeci, a dva surova dječaka, mlinarovi sinovi, neprestano su bacali za mnom kamenje. Nisu me nikada pogodili, razumije se; mi lastavice predobro letimo da bi nas pogodili, a osim toga ja sam od porodice, koja je čuvena zbog hitrine; ali ipak to dokazuje da ne znaju za poštovanje.

No sretni je princ gledao tako tužno da se mala lasta ražalostila. – Jako je studeno ovdje – reče ona – ostat ću s tobom jednu noć da ti budem glasnik.

– Hvala ti, mala lasto – reče princ.

Tako je lastavica isključnula iz prinčeva mača veliki rubin i poletjela s rubinom u kljunu preko gradskih krovova.

Preletjela je toranj stolne crkve na kojem su isklesani bijeli mramorni anđeli. Preletjela je palaču i čula plesnu svirku. Krasna djevojka izišla sa svojim dragim na balkon. – Kako su divne zvijezde – reče joj dragi i kako je divna moć ljubavi!

– Nadam se da će mi haljina biti gotova na vrijeme za dvorski ples – odgovori ona – naredila sam da bude izvezena pasiflorama; ali švelje su tako polagane.

Preletjela lastavica rijeku i ugledala svjetiljke što vise o jarbolima na brodovima. Preletjela geto i vidjela stare Židove kako trguju i na bakrenim zdjelicama broje novac. Naposljedku stigla k siromašnoj kući i zavirila u nju. Dječak se premetao u groznici na krevetu, a majka se izmorila i zaspala. Lastavica skoči u kuću i ostavi veliki rubin na stolu kraj ženina naprstka, zatim poleti polako oko postelje hladeći krilima dječaku čelo.

– Kako me hladi – reče dječak – zacijelo mi je bolje – i on zapadne u sladak drijem.

Lastavica nato odleti natrag k sretnomu princu i ispriповijeda mu što je uradila.

– Čudno je – reče ona – ali meni je sada sasvim toplo, premda je tolika studen.

– To je zato jer si učinila dobro djelo – reče princ. I mala lasta započne misliti, a onda zaspi. Kad god je započinjala misliti, hvatao ju je san.

Kad je svanuo dan, odleti lasta na rijeku i okupa se. – Neobična pojava – reče profesor ornitologije kad je prolazio mostom. – Lasta u zimi!

I napisao je o tom dugo pismo lokalnomu listu. Svi su to pismo spominjali, bilo je puno riječi koje nitko nije razumijevao.

– Noćas ću ja u Egipat – reče lastavica i razdraga se od te misli. Pohodila je sve javne spomenike i dugo sjedila na vrhu tornja. Kud god je dolazila, živkali su vrapci i govorili među sobom: – Kako ugledan stranac! – i ona se jako veselila.

Kad je Mjesec izišao, odletjela lasta natrag k sretnom princu. – Imaš li kakvu poruku za Egipat? – dovikne mu – upravo polazim.

– Lasto, lasto, mala lasto – reče princ – ne bi li ostala sa mnom još jednu noć?

– Očekuju me u Egiptu – odgovori lastavica. – Sutra će moje drugarice odletjeti k drugomu slapu. Voden-konj leži tamo pod sitinom, a na velikom granitnom prijestolju sjedi bog Memnon. Svake noći pazi on na zvijezde, a kad sine zvijezda jutarnjica, ispušta krik radosti, a zatim zašuti. U podne dolaze žuti lavovi piti vode na obalu. Oči im nalikuju na zelene berile, a rika im je glasnija nego rika slapa.

– Lasto, lasto, mala lasto – reče princ – daleko preko grada vidim mladića u tavanskoj sobici. Nagnuo se nad stol prekriven papirima, a u čaši kraj njega kita je uvelih ljubičica. Kosa mu je smeđa i kuštrava, usne rumene kao mogranj, a oči krupne i sanjarske. Nastoji svršiti dramu kazališnomu ravnatelju, ali mu je prehladno i ne može dalje pisati. Nema ognja u peći, a od gladi je iznemogao.

– Ostat ću još jednu noć s tobom – reče lastavica u koje je zbilja bilo dobro srce. – Bih li mu odnijela koji rubin?

– Jao, nemam više rubina – reče princ – preostale su mi jedino još oči. Oči su mi od rijetkih safira koji su doneseni iz Indije prije tisuću godina. Isključni mi jedno oko i odnesi mu ga. On će ga prodati draguljaru te će kupiti hrane i drva i dovršiti svoju dramu.

– Dragi prinče – reče lastavica – ne mogu to učiniti – i ona zaplače.

– Lasto, lasto, mala lasto – reče princ – učini kako ti nalažem.

Lastavica isključne dakle princu oko i poleti k studentovoj tavanskoj sobici. Prilično je lako bilo ući jer je u krovu bila rupa. Kroz rupu projuri lastavica i uđe u sobu. Mladić je bio zakrio rukama lice i nije čuo lepršanje ptičjih krila, a kad je digao pogled, našao krasan safir gdje leži na uvelim ljubičicama.

– Počinju me cijeniti – kliknuo on – to je od nekoga velikoga obožavatelja. Sada mogu dovršiti svoju dramu – i sav je bio sretan.

Sutradan je lasta odletjela u luku. Sjela na jarbol na veliku brodu i motrila mornare kako užetima izvlače sanduke iz brodske nutrine. – Drži, hej! – uzvikivali su kad god se koji sanduk uzdigne.

– Ja ću u Egipat – zaviče lastavica, ali nitko nije pazio na nju, a kad je izišao Mjesec, odleti ona natrag k sretnomu princu.

– Došla sam se oprostiti s tobom – dovikne mu.

– Lasto, lasto, mala lasto – reče princ – ne bi li ostala sa mnom još jednu noć?

– Zima je – odgovori lastavica – i brzo će napadati ledeni snijeg. U Egiptu grije sunce zelene palme, a krokodili leže u mulju i tromo se obaziru. Moje drugarice grade gnijezdo u hramu u Baalbeku a rumeni i bijeli golubovi motre ih i guču. Dragi prinče, moram otići od tebe, ali te neću nikada zaboraviti, a na proljeće ću ti donijeti dva krasna dragulja umjesto ovih koje si poklonio. Rubin će biti crveniji od crvene ruže, a safir će se modriti kao pučina morska.

– Dolje na trgu – reče sretni princ – stoji mala prodavačica šibica. Ispustila je šibice u jarak pa su se sve pokvarile. Otac će je istući ako ne donese kući novaca te ona plače. Nema ni cipela ni čarapa i gologlava je. Isključni mi drugo oko i daj njoj ga pa je otac neće tući.

– Ostat ću s tobom još jednu noć – reče lastavica ali ti ne mogu isključnuti oko, sasvim ćeš oslijepjeti.

– Lasto, lasto, mala lasto – reče princ – učini kako ti nalažem.

Isključnula ona dakle i drugo oko vladaru i poletjela s njim. Doletjela prodavačici šibica i ispustila joj dragulj na ruku. – Krasno staklence – zaviknula djevojčica i smijući se potrčala kući.

Lastavica se zatim vrati princu. – Sada si slijep reče mu – ostat ću dakle uz tebe zauvijek.

– Nećeš, mala lasto – reče princ – moraš krenuti u Egipat.

– Ostat ću s tobom zauvijek – reče lastavica i zaspri do prinčevih nogu.

Svega sutrašnjega dana sjedila je princu na ramenu i pripovijedala mu zgone o onome što je vidjela po tuđim zemljama. Pripovijedala mu je o crvenim ibisima što u dugim nizovima stoje na nilskim obalama i kljunom hvataju zlatne ribe; o sfingi koja je stara kao i svijet i živi u pustinji i zna sve; o trgovcima što polako putuju uz svoje deve i nose u ruci

jantarne brojanice; o kralju Mjesečevih planina koji je crn kao ebanovina i klanja se golemu kristalu; o velikoj zelenoj zmiji što spava na palmi i ima dvadeset svećenika koji ju hrane medenjacija; i o patuljcima što po veliku jezeru plove na velikim plosnatim listovima i neprestano vojuju s leptirima.

– Draga mala lasto – reče princ – ti mi pričaš divote, ali divnija je od svega patnja muškaraca i žena. Nijedna tajna nije tako velika kao nevolja. Preleti mojim gradom, mala lasto, i ispriповijedaj mi što vidiš.

Preletjela dakle lastavica velikim gradom i vidjela bogataše kako se vesele u svojim krasnim domovima, a prosjaci sjede pred vratima. Poletjela po mračnim ulicama i vidjela blijeda lica gladne djece što ravnodušno gledaju na crne ulice. Pod mostom leže dva mala dječaka i zagrlila se da se ugriju. – Kako smo gladni! – vele oni.

– Ne smijete ovdje ležati – doviknuo im stražar i oni krenuli na kišu.

Potom poleti lastavica natrag i ispriповijeda princu što je vidjela.

– Pokriven sam finim zlatom – reče princ – skini ga s mene list po list i daj ga mojoj sirotinji; živi uvijek misle da ih zlato može usrećiti.

Lastavica iskljuca suho zlato, list po list, dok nije sretni princ osvanuo tmuran i siv. List po list suha zlata nosila je sirotinji te se djeci zarumenjela lica i djeca se stala smijati i plesati po ulici. – Sada imamo kruha! vikala su djeca.

Onda navalio snijeg, a nakon snijega mraz. Ulice se učinile kao da su od srebra, tako su se sjale i blistale; duge se ledenice poput kristalnih bodeža objesile po kućnim strehama, sav je svijet hodao u bundama, a mali dječaci ponaticali crvene kapice i klizali se po ledu.

Sirotoj maloj lasti sve je bilo studenije i studenije, ali nije htjela ostaviti princa, previše ga je voljela. Kupila je mrve pred pekarovim vratima kad pekar ne bi gledao i nastojala se ugrijati lepršajući krilima.

Ali naposljetku je razabrala da će umrijeti. Smogla je još toliko snage da još jednom uzleti princu na rame. Zbogom, dragi princu! – promrmlja – hoćeš li mi dopustiti da ti poljubim ruku?

– Veselim se što ćeš napokon u Egipat, mala lasto reče princ – predugo si se zadržalaa ovdje; ali moraš mi poljubiti usne jer ja te ljubim.

– Neću ja u Egipat – reče lastavica. – Ja ću u dom smrti. Smrt i san sestra su i brat, zar ne?

I ona poljubi sretnomu princu usne i sruši se mrtva pred njegove noge.

U taj tren zazvoni u kipu čudan prasak, kao da se nešto slomilo. A to je olovno srce prepuklo napola. Bio je zacijelo strahovito ljut mraz.

Sutradan u rano jutro načelnik se s gradskim vijećnicima šetao dolje po trgu. Kad su prolazili kraj stupa, pogleda on kip i reče: – Bože mili, kako je jadan sretni princ!

– I zaista je jadan! – uzviknu gradski vijećnici koji su se svagda slagali s načelnikom pa i oni pogledali.

– Rubin mu je ispao iz mača; oči su mu nestale i nije više zlatan – reče načelnik – zaista je jedva bolji od prosjaka!

– Jedva je bolji od prosjaka – rekoše gradski vijećnici.

– A tu mu je do nogu mrtva ptica! – nastavi načelnik. Moramo zbilja izdati proglas da se pticama ne dopušta skapavati ovdje.

A gradski pisar zabilježi tu napomenu.

Tako su srušili kip sretnoga princa. – Kad nije više lijep, ne koristi više – rekao profesor umjetnosti na sveučilištu.

Onda rastopili kip u talionici, a načelnik sazvaio skupštinu da se odluči što bi se učinilo s metalom. Mora biti kakav drugi kip, razumije se – reče on – pa neka bude moj.

– Moj – odvrati svaki gradski vijećnik i oni se posvađali. Kad sam ih posljednji put čuo, još su se svađali.

– Čudna stvar! – reče radnički nadglednik u ljevaonici. – To prepuklo olovno srce neće da se rastopi u talionici. Moramo ga baciti.

Tako su ga bacili na smetište gdje je ležala i mrtva lastavica.

– Donesi mi dvije najdragocjenije stvari što su u gradu – reče Bog jednom svojem anđelu; a anđeo mu donese olovno srce i mrtvu pticu.

– Pravo si odabrao – reče Bog – jer u mojem raji ta će mala ptica pjevati na sve vijeke, a u mojem zlatnom gradu zauvijek će me hvaliti sretni princ.

SLAVUJ I RUŽA

Rekla mi je da će plesati sa mnom ako joj donesem crvenih ruža – kliknuo student – ali u svem mojem vrtu nema crvene ruže.

Iz svojega gnijezda na hrastu ljutiku čuo ga slavuj i izvirio između lišća i čudio se.

– Nema crvene ruže u svem mojem vrtu! – uzvikivao i krasne mu se oči napunile suzama. – Ah, do kakvih sitnica stoji sreća! Pročitao sam sve što su napisali mudraci i znam filozofiji sve tajne, ali mi je život bijedan jer mi nedostaje crvena ruža.

– Evo napokon vjerna ljubavnika – reče slavuj. – Noć po noć pjevao sam o njemu, iako ga nisam znao: noć po noć pričao sam njegovu zgodu zvijezdama, a sada ga vidim. Kosa mu je tamna kao zumbulov cvijet, a usne mu rumene kao ruža koju želi; ali lice mu je od ljubavi pobljedjelo kao bjelokost i jad mu se ubilježio na čelu.

– Sutra uvečer priređuje vladar ples – mrmljao je mladi student – a moja će ljubav biti na plesu. Ako joj donesem crvenu ružu, plesat će sa mnom sve do jutra. Ako joj donesem crvenu ružu, držat ću je u zagrljaju i ona će mi nasloniti glavu na rame, i stezat ću ruku njezinu u svojoj. Ali nema crvene ruže u mojem vrtu, pa ću sjediti sam a ona će proći mimo mene. Neće ni mariti za mene i srce će mi pući.

– To je zaista pravi ljubavnik – reče slavuj. – O čemu ja pjevam, to on trpi: što je meni radost, njemu je jad. Ljubav je zaista divota. Vrednija je od smaragda i skupocjenija od finih opala. Biser i mogranj ne mogu je kupiti niti se prodaje na tržištu. Ne stječu je trgovci niti se može zamijeniti na vagi za zlato.

– Glazbenici će sjediti na svojoj galeriji – reče mladi student – i svirat će na svojim instrumentima, a moja će ljubav plesati uz glas harfe i gusala. Plesat će tako lako da se nogama neće dodirivati poda, a dvorani će se u šarenim haljinama zgrtati oko nje. Ali sa mnom neće plesati jer nemam crvenu ružu da joj dam – i on se bacio u travu, pokrio lice rukama i zaplakao.

– Zašto on plače? – zapita mali zeleni gušter kad je protrčao kraj njega, a rep napeo uvis.

– Zbilja, zašto? – reče leptir koji je lepršao za sunčanom zrakom.

– Zbilja, zašto? – šapne svojemu susjedu tratinčica nježnim, tihim glasom.

– Plače zbog crvene ruže – reče slavuj.

– Zbog crvene ruže! – zaviču oni – jako je smiješno!

A mali gušterčić, koji je bio cinik, nasmije se na sav glas.

Ali slavuj je razumio tajnu studentova jada te je šuteći sjedio na hrastu i promišljao o tajnoj ljubavi.

Odjednom on raširi smeđa krila za let i ustrijemi se u zrak. Proleti gajem kao sjena i kao sjena proleti vrtom.

Usred tratine stajala je krasna ruža pa kad ju je slavuj spazio, poleti k njoj i spusti joj se na grančicu.

– Daj mi crvenu ružu – dovikne joj – a ja ću ti otpjevati svoju najslađu pjesmu. No ruža odmahne glavom.

– Moje su ruže bijele – odgovori ona – bijele kao pjena morska i bjelje nego snijeg na planini. Ali otiđi mojoj sestri koja se plete oko staroga sunčanika i možda će ti ona dati što ti želiš.

Odleti slavuj k ruži što se plete oko staroga sunčanika.

– Daj mi crvenu ružu – dovikne joj a ja ću ti otpjevati svoju najslađu pjesmu. Ali ruža odmahne glavom.

– Moje su ruže žute – odgovori ona – žute kao kosa morske vile što sjedi na jantarovu prijestolju i žuće nego sunovrat što cvate na livadi dok je kosac ne pokosi. Ali otiđi mojoj sestri koja raste pod studentovim prozorom i možda će ti ona dati što želiš.

Odleti slavuj k ruži što raste pod studentovim prozorom.

– Daj mi crvenu ružu – dovikne joj – a ja ću ti otpjevati svoju najslađu pjesmu. Ali ruža odmahne glavom.

– Moje su ruže crvene – odgovori ona – crvene kao golubove noge i crvenije nego silni koralj što se vije po oceanskoj spilji. Ali zima je sledila moje žile, mraz je oprljio moje pupoljke, bura je slomila moje grančice i ja neću imati ruža cijele ove godine.

– Samo jednu jedinu crvenu ružu želim ja – uzvikne slavuj – jednu jedinu crvenu ružu! Zar nema nikakav način kako bih je dobio?

– Ima način – odgovori ruža – ali je tako strahovit te se ne usuđujem da ti ga kažem.

– Reci mi – reče slavuj – ja se ne plašim.

– Ako želiš crvenu ružu – reče ruža – moraš je stvoriti pjesmom po mjesecini i obojiti je krvlju iz svojega srca. Moraš prsa nabosti na trn i pjevati mi. Cijele cjelcate noći moraš mi pjevati, a trn ti se mora zabadati u srce, tvoja živa krv mora teći u moje žile da postane mojom.

– Smrt je velika cijena za crvenu ružu – reče slavuj – a život je svakomu jako drag. Radost je sjediti u zelenoj šumi, motriti Sunce u zlatnim kolima i gledati Mjesec u bisernim kolima. Sladak je glogov miris, slatki su zvončići što se kriju u dolini i crnica što cvate na brijegu. Ali ljubav je bolja nego život, a što je ptičje srce prema ljudskome srcu?

Raskrilio on smeđa svoja krila za let i uzvio se u zrak. Preletio vrtom kao sjena i kao sjena projurio gajem.

Mladi je student još ležao u travi gdje ga je slavuj ostavio i još mu se nisu bile osušile suze u krasnim očima.

– Veseli se – dovikne mu slavuj – veseli se, dobit ćeš svoju crvenu ružu. Stvorit ću je pjesmom na mjesecini i obojit ću je krvlju iz srca svojega. Za uzvrat tražim jedino da budeš vjeran ljubavnik jer ljubav je mudrija od filozofije, koliko god bila filozofija mudra, i moćnija od vlasti, koliko god vlast bila moćna. Krilima joj je boja kao plamen, a plamene je boje tijelo njeno. Usne su joj slatke kao med, a dah joj je kao tamjan.

Student pogleda iz trave i oslušne, ali nije razumio što mu slavuj veli jer je znao jedino ono što piše u knjigama.

No hrast je razumio i rastužio se jer je jako volio maloga slavuja koji je sagradio gnijezdo u njegovim granama.

– Otpjevaj mi posljednju pjesmu – šapne mu – ostat ću sam samcat kad tebe ne bude.

Tako je slavuj otpjevao hrastu pjesmu i glas mu je bio kao voda što klokoće iz srebrna vrča.

Kad je on otpjevao pjesmu svoju, ustane student i izvadi iz džepa bilježnicu i olovku.

– On ima formu – govorio je sam sebi, odlazeći gajem – to mu se ne može poreći, ali ima li čuvstva? Čini mi se da nema. Zaista je poput većine umjetnika; sasvim je stil, a nema nikakve iskrenosti. Ne bi se žrtvovao za druge. Misli jedino na glazbu, a svak zna da su umjetnosti sebične. Ali mora se priznati da ima u glasu nekih krasnih zvukova. Žalost je što ti zvuci ne kazuju ništa i nisu od nikakve praktične koristi.

I ode u svoju sobu, legne na svoj slamnati krevetac i stane misliti o ljubavi; a nakon časka zaspi.

A kad je Mjesec zasjao na nebu, odleti slavuj k ruži i nabode prsa na trn. Cijele cjelcate noći pjevao je grudi nabodenih na trn, a hladni kristalni Mjesec nagnuo se i slušao. Cijele je noći pjevao slavuj, a trn mu se zabadao sve dublje i dublje u grudi i živa mu je krv istjecala.

Pjevao je najprije kako se ljubav rodi u srcu mladića i djevojke. A navrh ruže procvjetala je divna ruža, latica za laticom redala se kao što se pjesma redala za pjesmom. Bila je isprva blijeda kao magla nad rijekom, blijeda kao prvo jutro i srebrna poput krila zorinih. Kao sjena nizina u srebrnu zrcalu, kao sjena ružina u ribnjaku, takva je bila ruža što je procvala na najvišoj grančici.

Ali ružino stablo dovikne slavuju neka se jače pritisne uz trn. – Pritisni jače, mali slavuju – doviknulo mu ružino stablo – jer će svanuti dan dok još nije dokončana ruža.

Slavuj pritisne jače uz trn, a sve glasnije i glasnije orila mu je pjesma jer je pjevao kako se rađa strast u duši muškarčevoj i djevojčinoj.

A nježna rumen sunula u ružine laticice, kao rumen na mladoženjinu licu kad nevjesti poljubi usta. Ali trn se još nije bio zabo u srce i ružino je srce bilo još bijelo jer jedino krv iz slavujeva srca može zacrveniti ružino srce.

A stablo dovikne slavuju neka pritisne jače na trn. – Pritisni jače, mali slavuju – doviknulo mu stablo – jer će svanuti dan prije no što je dokončana ruža.

Pritisnuo slavuj jače na trn i trn mu dopro do srca i ljuta ga bol probola. Gorka je, gorka bila bol, a sve uznositija i uznositija bila je njegova pjesma jer je pjevao o ljubavi što se usavršuje u srcu, što ne umire u grobu.

A divna se ruža zarumenila kao rumen na istočnom nebu. Crvenio se rub laticama, a kao rubin crvenjelo se srce.

Ali slavuju je sve slabio glas i krilašca mu lepršala, a oči se zamaglile. Pjesma mu je slabila te slabila i on je osjećao da mu nešto guši grlo.

A zatim ispjeva posljednji pjev. Bijeli ga je Mjesec čuo te zaboravio na svanuće i zastao na nebu. Crvena ga je ruža čula, sva zadržtala od zanosa i rastvorila laticice hladnomu jutarnjemu vjetriću. Jeka ga je odnijela u svoju purpurnu spilju u brdima i probudila ovčare iz sna. Preletio je preko trske kraj rijeke i ona je javila moru glas.

– Gledaj, gledaj! – uzvikne ružino stablo – ruža je sada savršena – ali slavuj mu nije odgovorio jer je ležao mrtav u visokoj travi, s trnom u srcu.

A o podne otvorio student prozor i pogledao – Divna li slučaja! – uzviknuo – evo crvene ruže! Otkad živim, nikad nisam vidio ovakvu ružu. Tako je krasna da zacijelo ima dugačko latinsko ime – i on se nagnuo i otrgnuo je.

Nataknuo zatim šešir i pohrlio k profesorovoj kući s ružom u ruci.

Profesorova je kći sjedila na vratima i motala na vitao modru svilu, a pseto joj ležalo do nogu.

– Rekli ste da ćete plesati sa mnom ako vam donesem crvenu ružu – reče student. – Evo najcrvenije ruže na svijetu. Večeras ćete je nositi kraj srca, a kad budemo plesali, pričat će vam ona kako vas ljubim. Ali djevojka se namršti.

– Bojim se da mi neće pristajati uz haljinu – odgovori ona – osim toga, kancelarov mi je nećak poslao pravih dragulja, a svatko zna da su dragulji vredniji nego cvijeće.

– Kunem se doista, vi ste jako nezahvalni – reče student zlovoljan i baci ružu na cestu gdje je pala u jarak i kola je pregazila kotačem.

– Nezahvalna! – reče djevojka. – Reći ću vam nešto, vi ste jako surovi; a napokon, tko ste vi? Samo student. Mislim da vi nemate ni srebrne kopče na cipelama kao što ih ima kancelarov nećak – i ona ustade i ode u kuću.

– Kako je ljubav glupa – reče student odlazeći. – Nije ni napola toliko korisna kao logika jer ne dokazuje ništa i uvijek kazuje ono što se ne zbiva i navodi te da vjeruješ što nije istina. Zaista je sasvim nepraktična, a kako je u naše doba glavno biti praktičan, vratit ću se ja k filozofiji i učit ću metafiziku.

Vratio se dakle u svoju sobu, izvadio veliku prašnu knjižurinu i uzeo čitati.

ODANI PRIJATELJ

Jednoga je jutro stari voluhar (voluhar je vrsta glodavca, vodeni štakor) promolio glavu iz rupe. Imao je sjajne biserne oči i krute sijede brke a rep mu je bio kao dugačak komad crna kaučuka. Male su patkice plivale po ribnjaku baš kao jato žutih kanarinaca a majka njihova, koja je bila sva bijela sa sasvim crvenim nogama, trudila se da ih nauči kako će u vodi stajati na glavi.

– Nikada nećete pristajati u otmjeno društvo ako ne budete znali stajati na glavi – govorila im je neprestano i sve im je pokazivala kako se to radi. Ali male patkice nisu pazile na nju. Bile su tako mlade da nisu znale kolika je korist pristajati u društvo.

– Kako su to neposlušna djeca! – zaviče stari voluhar – zaista zaslužuju da budu potopljena.

– Nipošto – odgovori patka – svatko mora jednom početi, a roditelji treba da budu nadasve strpljivi.

– Ah, ja ne znam roditeljske osjećaje – reče voluhar – ja nemam obitelji. Nisam se nikada ženio, a i ne kanim se ženiti. Ljubav možda i valja na svoj način, ali prijateljstvo je mnogo uzvišenije.

Ne znam zaista ništa na svijetu što bi plemenitije i rjeđe bilo nego odano prijateljstvo.

– A što sudiš ti, molim te, o dužnostima odana prijatelja? – zapita konopljarka koja je u blizini sjedila na vrbi i čula taj razgovor.

– Da, to bih i ja voljela znati, reče patka te otpliva na kraj ribnjaka i stane na glavu da svojoj djeci pokaže dobar primjer.

– To je glupo pitanje! – zaviče voluhar. – Odan prijatelj treba vazda da mi bude odan, razumije se.

– A što bi ti da uzvraćaš? – zapita mala ptičica te se uzvije na srebrnu grančicu i zaleprša krilascima.

– Ja te ne razumijem – odgovori voluhar.

– Ispričaj ti mi o tom jednu zgodu – reče konopljarka.

– Je li ta zgodu o meni? – zapita voluhar. – Ako jest, slušati ću jer ja silno ginem za pričama.

– Može se odnositi na tebe – odgovori konopljarka te sleti, spusti se na obalu i uze pripovijedati pripovijest o odanom prijatelju.

– Bio vam je nekada – reče konopljarka – valjan momak po imenu Hans.

– Je li bio jako ugledan? – zapita voluhar.

– Nije – odgovori konopljarka – ne bih rekla da je ikako bio ugledan, osim po svojem blagom srcu i po neobično okruglom, dobroćudnom licu. Živio je sam samcat u siromašnom kućerku i radio svaki dan u svojem vrtu. U svem kraju nije bilo vrta koji bi bio lijep kao njegov. Tu su rasli klinčići i ljubičice i rusomače i zlatice. Tu su bile damastne ruže i žute ruže, mrazove sestrice, i zlatne, grimizne i bijele maćuhice. Pakujac i režuha, mažuranka i bosiljak, jaglac i perunika, sunovrat i vrtni klinčić cvali

su i cvjetali redom, kako kojemu bude mjesec, jedan je cvijet dolazio za drugim, tako da je uvijek bilo divota da ih gledaš i ugodnih mirisâ da ih mirišeš.

– Mali je Hans imao svu silu prijatelja, ali najodaniji mu je prijatelj bio veliki Hugh mlinar. I zaista je bogati mlinar toliko bio odan malomu Hansu te se svaki put kad mu je prolazio kraj vrta nagingjao preko zida da natrga kitu cvijeća ili šaku mirisavih biljaka ili da natrpa džepove šljivama i trešnjama ako je doba voću.

– 'Pravim prijateljima sve treba da je zajedničko', običavao je govoriti mlinar, a mali je Hans klimao glavom i smješкао se i jako se ponosio što ima prijatelja tako plemenitih misli.

– Gdjekada su doduše susjedi sudili da je čudno što bogati mlinar ništa ne uzvraća malomu Hansu, premda ima na tavanu u svojem mlinu sto vreća brašna i šest krava muzara, i veliko stado vunatih ovaca; ali Hans nije razbijao o tom glavu i nije mu bilo veće slasti, nego slušati divne riječi što ih je mlinar znao govoriti o nesebičnosti pravoga prijateljstva.

– Tako je mali Hans radio te radio u svojem vrtu. Za proljeća, ljeta i jeseni bio je sav sretan, ali kad bi nastala zima i on nije imao voća ili cvijeća da ih nosi na trg, morila ga je čestito i zima i glad i često je lijegao bez večere, samo s nekoliko suhih krušaka ili nešto tvrdih oraha. Zimi je i bio sam samcat jer mlinar mu nije nikada dolazio u posjet.

– „Ne valja da odlazim k malomu Hansu dok je snijeg“, znao je mlinar govoriti svojoj ženi, „jer kad je tko u nevolji, treba da ga ostaviš sama i da mu ne dodijavaš posjetama. Tako barem ja sudim o prijateljstvu, a znam pouzdano da pravo sudim. Počekat ću dakle dok ne svane proljeće, a onda ću ga pohoditi i on će mi moći dati veliku košaru punu jaglaca i to će ga razblažiti.“

– „Ti se zaista jako brineš za druge“, odgovori mu žena, a sjedila je u svojem udobnom naslonjaču uz toplu vatru od borovine, „jako se brineš zaista. Prava je slast slušati te kad govoriš o prijateljstvu. Uvjerena sam da ni sam pop ne bi znao kazivati ovakvih krasnih stvari kao ti, iako on stanuje u trokatnoj kući i ima na malom prstu zlatan prsten.’

– „Ali zar mi ne bismo mogli pozvati maloga Hansa?“, reče najmlađi sin mlinarov. 'Ako je mali Hans u nevolji, ja ću mu dati polovicu svoje juhe i pokazat ću mu svoje bijele kuniće.'

– „Što si ti glup dječak!“, zaviče mlinar, „zaista ne znam kakva je korist što te šaljem u školu. Čini mi se da ništa ne učiš. No da mali Hans dođe ovamo te vidi našu toplu vatru i našu dobru večeru i naše veliko bure crvena vina, uzeo bi zavidjeti, a zavist je najstrašnija stvar i kvari svačiju narav. Ja ni za što ne dopuštam da se Hansu pokvari narav. Ja sam njegov najbolji prijatelj, pa ću uvijek paziti na njega i nastojati da on ne zapadne ni u kakvu napast. Osim toga, kad bi Hans došao ovamo, možda bi mi zaiskao štogod brašna na zajam, a ja to ne bih mogao u činiti. Brašno je jedno, a prijateljstvo drugo i to ne treba miješati. Te se riječi različito sriču i znače različite stvari. Svatko to vidi.“

– „Kako ti valjano govoriš!“, reče mlinarova žena i natoči si veliku čašu toploga piva, „ja sam zaista pospana. Baš je kao u crkvi.“

– „Mnogi ljudi rade valjano“, odgovori mlinar, „ali jako malo ljudi govori valjano, a to dokazuje da je mnogo teže govoriti, a i mnogo je odličnije“ i on pogleda oštro preko stola maloga svojega sinčića koji se tako zastidio te je oborio glavu, sav se zacrvenio i stao plakati u čaj. Ali bio je tako mlad da mu morate oprostiti.

– Je li to konac pripovijesti? – zapita voluhar.

– Nipošto – odgovori konopljarka – to je početak.

– Onda si ti sasvim zaostala za vremenom reče voluhar. – Svaki valjani pripovjedač započinje danas od svršetka, onda se laća početka i završava sredinom. To je nova metoda. Sve sam to čuo onomad od nekoga kritičara koji se je s jednim mladićem šetao oko ribnjaka. Govorio je o tom potanko, a ja sam uvjeren da je pravo govorio jer je imao modre naočare i ćelavu glavu, a svaki put kad bi mu mladić rekao štogod, odgovarao je: 'Koješta!' Ali, molim te, nastavi svoju pripovijest. Ja silno volim toga mlinara. U mene samoga ima sva sila krasnih čuvstava pa je među nama velika simpatija.

– Dobro dakle – reče konopljarka, poskakujući sad na jednu nogu, sad na drugu – čim je minula zima i jaglaci stali rastvarati svoje blijede žute zvijezde, reče mlinar ženi da će sići i pohoditi maloga Hansa.

– 'Što si ti dobra srca!' klikne njegova žena, 'ti uvijek misliš na druge. I nemoj zaboraviti ponijeti veliku košaricu za cvijeće.'

– Mlinar dakle svezao krila na vjetrenjači jakim željeznim lancem i sišao niz brdo s košaricom u ruci.

– 'Dobro jutro, mali Hans', reče mlinar.

– 'Dobro jutro', odvrati Hans, podupre se svojom lopatom i sav se raskesi.

– 'A kako si proveo svu zimu?' zapita mlinar.

– 'Lijepo je zaista', klikne Hans, 'što me pitaš, zaista jako lijepo. Na žalost prilično mi je ljuta nevolja bila, ali sada je svanulo proljeće i ja sam sav sretan i sve mi cvijeće lijepo uspijeva!'

– 'Često smo zimus govorili o tebi, Hans', reče mlinar, 'i bili smo radoznali kako ti je.'

– 'To je divno od vas', reče Hans; 'skoro sam mislio da ste me zaboravili.'

– 'Ja se, Hans, čudim tebi', reče mlinar, 'prijateljstvo se ne zaboravlja nikada. To je najljepše u prijateljstvu, ali meni se čini da ti ne razumiješ poeziju života. Kako su ti zaista lijepi jaglaci.'

- I jesu zbilja jako lijepi', reče Hans, 'i ja sam sav sretan što ih imam ovoliko.

Odnijet ću ih na trg i prodat ću ih načelnikovoj kćeri pa ću za te novce iskupiti svoje tačke.'

– 'Iskupit ćeš svoje tačke? Valjda ih nisi prodao? Bila bi ludost da si to učinio!'

– 'Ta ja sam to morao učiniti', reče Hans. 'Eto vidiš, zima je bila jako loša i ja zaista nisam imao novaca da kupim kruha. Tako sam najprije prodao srebrna dugmeta s blagdanjega kaputa, zatim sam prodao srebrni lanac i potom dugačku lulu, a naposljetku sam prodao tačke. Ali sve ću sada ponovo iskupiti.'

– 'Hans', reče mlinar, 'ja ću ti dati svoje tačke. Nisu doduše u osobito dobru stanju, jedna im je strana pokvarena, a i paoci im nešto ne valjaju; ali unatoč tom, ja ću ti ih dati. Znam da je to jako plemenito od mene i mnogi će me smatrati ludim što ti ih – dajem, ali ja nisam kao drugi svijet. Mislim da je plemenština jezgra prijateljstvu, a osim toga nabavio sam ja sebi nove tačke. Da, umiri se, dat ću ti ja svoje tačke.'

– 'To je zaista plemenito od tebe', reče mali Hans i smiješno mu se okruglo lice sasvim zasja od radosti. 'Lako ću ih opraviti jer imam kod kuće dasku.'

– 'Dasku!', reče mlinar, 'pa to ja baš i trebam za krov na mojoj suši. Na krovu je prilična rupa i sve će mi se žito prokvasiti ako je ne zatvorim. U sretan si čas spomenuo to! Zbilja je divota kako dobro djelo uvijek rađa drugo dobro djelo. Ja sam tebi dao svoje tačke, a sada ćeš ti meni dati svoju dasku. Razumije se, tačke su mnogo vrednije nego daska, ali pravo prijateljstvo ne pazi nikada na to. Molim te donesi je i ja ću još danas popraviti svoju sušu.'

– 'Svakako', klikne mali Hans, otrči u sušu i dovuče dasku.

– 'Nije jako velika daska', reče mlinar, 'pa mi se čini dok pokrpim krov na suši, neće tebi ništa preostati da pokrpiš tačke; ali ja tome dabome nisam kriv. A sada kad sam ti dao svoje tačke, znam zacijelo da ćeš mi za uzvrat dati nešto cvijeća. Evo košarica i gledaj da je svu napuniš.'

– 'Svu?', reče mali Hans prilično u brizi jer je bila zaista velika košara i on je znao, ako je napuni, da mu neće preostati cvijeća za tržnicu, a jako je želio dobiti nazad svoja srebrna dugmeta.

– 'Zaista', odgovori mlinar, 'kad sam ti dao svoje tačke, mislim da nije previše što ti ištem malo cvijeća. Možda krivo sudim, ali sam mislio da u prijateljstvu, u pravom prijateljstvu, nema nikakve sebičnosti.'

– 'Dragi moj prijatelju, predobri moj prijatelju', klikne mali Hans, 'na milu ti volju bilo sve cvijeće u mojem vrtu. Više je meni do tvojega dobrog suda, nego do mojih srebrnih dugmeta', pa on otrčao i potrgao sve svoje lijepe jaglace i napunio mlinarovu košaru.

– 'Zbogom, mali Hans', reče mlinar kad je krenuo uzbrdo, s daskom na ramenu i s velikom košarom u ruci.

– 'Zbogom', reče mali Hans i započe kopati živo, toliko se radovao tačkama.

– Sutradan je pričvršćivao na trijemu kozju krv, kad začuje mlinarov glas kako ga zove s ceste. Skoči s ljestava, potrči u vrt i pogleda preko zida.

– Bio je mlinar s velikom vrećom brašna na ramenu.

– 'Dragi mali Hans', reče mlinar, 'bi li mi ti odnio ovu vreću brašna na trg?'

– 'Oh, tako mi je žao', reče Hans, 'ali ja sam danas zaista u poslu. Moram pričvrstiti sve svoje povijuše i politi sve svoje cvijeće i povaljati svu svoju travu.'

– 'Bogme', reče mlinar, 'kad pomislim da ja tebi dajem svoje tačke, sudim da je prilično neprijazno što me odbijaš.'

– 'Oh, nemoj to govoriti', klikne mali Hans, 'ni za što na svijetu ne bih da budem neprijazan!', i on otrči u kuću po kapu i odšulja se s velikom vrećom na ramenu.

– Bio je jako vruć dan, cesta je bila strahovito prašna te još nije bio Hans došao ni do šestoga miljokaza, a toliko se umorio da je sjeo i otpočinuo. Ali ipak je svojski

koračao i naposljetku stigao na trg. Počekaao je tamo neko vrijeme, prodao vreću brašna za jako dobru cijenu i onda se odmah vratio kući jer se bojao, ako se predugo zadrži, mogao bi putem sresti kakve lupeže.

– 'To je bio zaista težak dan', reče mali Hans sam sebi kad je lijegao u krevet, 'ali se veselim što nisam odbio mlinara jer on mi je najbolji prijatelj, a osim toga daje mi svoje tačke.'

– Sutradan u rano jutro došao mlinar po svoje novce za vreću brašna, ali mali Hans bio se toliko umorio da je još ležao u krevetu.

– 'Vjere mi', reče mlinar, 'ti si jako lijen. Kad pomislim da ti ja dajem svoje tačke, sudim zaista da bi ti trebao jače prionuti. Besposlica je velik grijeh, a ja ne volim da mi ikoji prijatelj bude besposličar ili lijenčina. Nemoj mi zamjeriti što ti ovako otvoreno govorim. Razumije se, ne bi mi ni na kraj pameti bilo da ti ovako govorim kad ti ne bih bio prijatelj. Ali što ti vrijedi prijateljstvo ako ne smiješ iskreno kazati što misliš? Svatko zna kazivati milote i truditi se da ugodi i da polaska, ali pravi prijatelj govori uvijek što je nemilo i ne haje hoće li prijatelja ražaliti. I zaista, ako je zbiljski prijatelj, on to više voli jer zna da time čini dobro.'

– 'Žao mi je', reče mali Hans tarući oči i skidajući noćnu kapicu, 'ali ja sam se toliko umorio te sam smislio da još malo prolješkarim u krevetu i da poslušam kako pjevaju ptice. Znaš, svagda ja bolje radim kad se naslušam kako ptice pjevaju.'

– 'Tome se veselim', reče mlinar i potapša maloga Hansa po leđima, 'jer ja te trebam da mi dođeš u mlin čim se obučeš i da mi pokrpiš krov na suši.'

– Siromah mali Hans silno je želio otići u vrt i raditi, jer dva dana nije polijevao cvijeće, ali nije volio da odbije mlinaru kad mu je tako dobar prijatelj.

– 'Što misliš, bi li bilo neprijazno kad bih rekao da sam u poslu?', zapita on plahim i strašljivim glasom.

– 'Zaista', odgovori mlinar 'ja sudim da ne iziskujem previše od tebe jer ja tebi dajem svoje tačke; ali ako odbiješ, ja ću dakako otići i uraditi sam.'

– 'Oh, nipošto', zavikne mali Hans te skoči iz kreveta, obuče se i ode k suši.

– Radio je sav bogovetni dan dok nije Sunce zapalo a kad je zapalo Sunce, došao mu mlinar da vidi kako posao.

– 'Jesi li već popravio rupu na krovu, mali Hans?', dovikne mu mlinar veselim glasom.

– 'Sasvim sam popravio', odgovori mali Hans i siđe s ljestava.

– 'Ah!', reče mlinar, 'nikakav rad nije tako sladak kao kad radiš drugima.'

– 'Zaista je velika čast slušati te kako govoriš', odgovori mali Hans sjedajući i brišući čelo, 'jako velika čast. Ali meni se čini da neću nikada imati tako krasnih misli kao ti.'

– 'Ah, javit će ti se one', reče mlinar, 'ali se moraš jače potruditi. Danas ti znaš samo praksu prijateljstva; za neko ćeš vrijeme dokučiti i teoriju.'

– 'Zar zbilja misliš da hoću?', zapita mali Hans.

– 'I ne sumnjam u to', odgovori mlinar, 'ali sada, kad si mi pokrpaao krov, bolje je da odeš kući i da otpočineš jer ja bih da mi sutra otjeraš ovce u planinu.'

– Siromah mali Hans pobojavao se da odvрати išta, a sutradan u rano jutro dotjerao mlinar svoje ovce k njegovoj kućici i Hans krenuo s ovcama u planinu. Potratio je cio dan dok je stigao onamo i natrag; a kad se vratio, bio je tako umoran da je zaspao na stolici i nije se probudio dok nije svanuo bijeli dan.

– 'Bit će mi divota u vrtu', reče i krene odmah na posao.

– Ali nikako nije stizao da se zabavi svojim cvijećem jer prijatelj je mlinar neprestano dolazio i slao ga da odlazi daleko ili ga zvao da mu pomaže u mlinu. Mali je Hans zapadao u ljute muke jer se bojao, cvijeće će mu pomisliti da ga je zaboravio, ali se tješio mišlju da mu je mlinar najbolji prijatelj. 'Osim toga', običavao je govoriti, 'on mi daje svoje tačke, a to je pravo plemenito djelo.'

– Tako je mali Hans radio svedjednako mlinaru, a mlinar je govorio svakojake krasote o prijateljstvu koje je Hans zapisivao u bilježnicu i čitao po noći jer je bio jako dobar učenik.

– Onda se desilo da je jedne večeri mali Hans sjedio kraj ognjišta, a na vratima mu zaorila glasna lupa. Bila je jako burna noć, a vjetar je puhao i rikao oko kuće tako strašno te je Hans u prvi mah pomislio da je to samo bura. Ali ono lupilo po drugi put, a zatim po treći put, sve glasnije te glasnije.

– 'Bit će kakav siromah putnik', reče u sebi mali Hans i potrči k vratima.

– Tamo je stajao mlinar s fenjerom u jednoj ruci, a debelim štapom u drugoj.

– 'Dragi mali Hans', dovikne mu mlinar, 'u velikoj sam nevolji. Moj je sinčić pao s ljestava i ozlijedio se pa ja idem po doktora, ali do njega je tako daleko i tako je ružna noć te sam se baš sjetio, bit će mnogo bolje ako ti odeš umjesto mene. Ti znaš da ja tebi dajem svoje tačke, pa se pristoji da i ti meni uzvратиš čime.'

– 'Dakako', klikne mali Hans, 'ja smatram i čašću što si došao po mene te ću odmah krenuti. Ali moraš mi posuditi svoj fenjer jer tako je mračna noć te se bojim da se ne bih svalio u jarak.'

– 'Jako mi je žao', odgovori mlinar, 'ali to mi je nov fenjer i velika bi mi šteta bila da mu se što desi.'

– 'Svedjedno dakle, onda ću i bez njega', reče mali Hans te dohvati veliku bundu i toplu skrletnu kapu, omota rubac oko vrata i krene.

– Bila je strahovita oluja! Noć se tako crnjela da je mali Hans jedva vidio, a vjetar je bio tako ljut da je on jedva stajao. Ali bio je odvažan pa je koračao otprilike tri sata, stigao doktorovoj kući i pokucao na vrata.

– 'Tko je?', zaviče doktor i promoli glavu kroz prozor spavaće sobe.

– 'Mali Hans, doktore.'

– 'Što bi ti, mali Hans?'

– 'Mlinarov je sin pao s ljestava i ozlijedio se i mlinar želi da odmah dođete.'

– 'Dobro je!', reče doktor, naredi da mu se spremi konj, visoke čizme i fenjer te siđe i odjaše k mlinarovoj kući, a mali Hans otpješači za njim.

– Ali oluja je bješnjela sve ljuće i ljuće, kiša udarala pljuskom, a mali Hans niti je vidio kamo ide niti je stizao za konjem. Naposljetku zabasao i zašao u močvaru, na opasno mjesto puno dubokih jama i tu se mali Hans siromah udavio. Sutradan su mu kozari našli tijelo gdje pliva po velikoj bari i donijeli ga kući.

– Svi su došli malomu Hansu na sahranu, toliko je bio omiljen, a mlinar je bio glavni žalobnik.

– 'Bio sam mu najbolji prijatelj', reče mlinar, 'pa je pravo da mi bude prvo mjesto', stupao je dakle na čelu povorke u dugu crnu kaputu pa je pogdjekada brisao oči velikim džepnim rupcem.

– 'Svakomu je zacijelo velika šteta što je umro mali Hans', reče kovač kad su pokopali Hansa i svi udobno sjedili u gostionici, pili slasno vino i jeli slatke kolače.

– 'Velika je šteta meni svakako', odgovori mlinar, 'jer sam mu skoro već poklonio moje tačke, a sada zaista ne znam što bih s njima. Kod kuće mi smetaju, a u takvu su stanju te ne bih ništa dobio da ih prodam. Pazit ću bogme da ništa više ne dajem. Svagda ti je na nezgodu ako si darežljiv.'

– Što je dakle? – reče voluhar nakon duge stanke. – Pa to je konac – reče konopljarka.

– Ali što je s mlinarom? – zapita voluhar.

– Oh, ne znam zaista – odgovori konopljarka – a i ne hajem.

– Onda je sasvim jasno da ti u sebi nemaš milosrđa – reče voluhar.

– Čini mi se da ti nikako ne razumiješ moral te zgrade primijeti konopljarka.

– Što to? – zavrišti voluhar.

– Moral.

– Veliš li ti da ta zgrada ima moral?

– Zacijelo – odgovori konopljarka.

– Zaista – reče voluhar jako srdito – mislim da si mi to trebala reći prije nego što si započela. Da si mi rekla, ne bih te zacijelo slušao; rekao bih zbilja: 'Koješta', kao onaj kritičar. Ali mogu reći sada i on cikne iza glasa: – Koješta – pljesne repom i odjuri u svoju rupu.

– A kako ti se mili voluhar? – zapita patka, koja je nekoliko časaka brčkala. – Ima on mnogo dobrih svojstava, ali što se mene tiče, u mene su materinska čuvstva, pa kad vidim tvrdoglava neženju, moraju mi iskočiti suze na oči.

– A meni se čini da sam mu dosadila – odgovori konopljarka. – I zaista sam mu ispriповijedala moralnu priču.

– Ah, uvijek je opasno kad to činiš – reče patka. A ja se sasvim slažem s njom.

